

Lucian BADEA

UN GÂND PENTRU NICOLAE ORGHIDAN

Nu uneori, ci întotdeauna, întoarcerile în timp, chiar cele zise nostalgice, pornite cu bună credință, au un rol benefic: ne permit să înțelegem mai bine trecutul, detașat și comparativ, spre a înlănțui, evalua și aprecia corect evenimentele și a clădi istoria în dimensiunile ei cele mai reale. Fără îndoială că, înainte de orice, revenirile înseamnă aprecierea pentru cei care au contribuit la desfășurarea faptelor și la clădirea unei anumite părți a istoriei, în cazul nostru a istoriei geografice românești. Și aceasta nu ca un oarecare exercițiu intelectual, ci ca o obligație sau ca o datorie a urmașilor care trebuie să asigure continuitatea, sprijinindu-se pe ceea ce s-a clădit anterior. Trăim într-o epocă în care nu numai că se neglijează ci, mai degrabă contestatar, se revine asupra trecutului, până la negarea utilității a ceea ce s-a realizat, ca și când s-ar fi ivit de aiurea o generație spontană înzestrată cu toate înțelepciunile lumii (innobilată ca prin farmec cu spirit înalt bolognez, nou-ivit sub soare), în măsură să poarte pe alte căi, altele decât cele ale tradiției naționale care, până de curând, se pare că a clădit, totuși, ceva.

Avem obligația morală (și nu mai puțin cu adevărat profesională) de a ne întoarce și a ne apleca stăruind asupra învățăturilor trecutului, dând cu onestitate ce a fost și este al cezarului, spre a ne comporta onorabil față de predecesori și opera lor.

Mă întreb dacă în cursurile de la puzderia de facultăți și secții de geografie se menționează numele lui Nicolae Orghidan și se amintesc contribuțiile sale științifice dintr-o epocă de consolidare a științei geografice românești, începute atunci când cercetarea geografică nu devenise întru totul o profesiune și când publicarea unei lucrări nu era condiția obligatorie pentru obținerea unei trepte în ierarhia posturilor didactice.

*

Am avut șansa să-l cunosc pe profesorul Nicolae Orghidan prin intermediul profesorului Ion Conea. Între cei doi exista o prietenie sprijinită pe stimă reciprocă întru totul deosebită. Se vizitau adesea pentru a-și împărtăși părerile față de starea de atunci a geografiei și de situația geografilor, mulți împrăștiați în alte locuri după eliminarea din învățământul universitar, fără a uita să-și exprime opiniile referitoare la perspectivele activității geografice, mai ales ale cercetării în forma nouă a Institutului de Cercetări Geografice.

L-am cunoscut întâmplător pe profesorul Nicolae Orghidan, venit în vizită la profesorul Ion Conea. Am întreținut o discuție în trei (eu mai mult ascultând), în urma căreia mi-am dat seama nu numai că întâlnisem un om blajin, domol și sfătos, un bonom (pe care profesorul Conea îl caracteriza, într-adevăr, ca pe „cel mai bonom din lume”), ci și că era un spirit deosebit, cu gândire profundă și echilibrată. Mi-am format și întărit această convingere în timpul întâlnirilor noastre care s-au repetat, pentru că profesorul Conea își făcuse obiceiul să mă invite aproape de fiecare dată când era vizitat de Nicolae Orghidan.

În niciun caz nu aș fi putut evita o astfel de întâlnire, pentru că îmi făcea o plăcere deosebită, oferindu-mi posibilitatea de a lua cunoștință de preocupările și opiniile (gândite și nescrise) ale fiecăruia dintre cei doi profesori și, mult mai mult decât atâta, de spiritul școlii geografice românești create de Simion Mehedinți. Amândoi au fost discipolii magistrului și s-au format la această școală (în generații puțin diferite), căreia i-au urmat principiile, slujind-o în moduri diferite, dar cu același scop: cunoașterea și propagarea cunoștințelor geografice despre poporul și pământul românesc și, în general, afirmarea geografiei românești în spiritul nou, modern al școlii naționale.

În aceste întâlniri discuția se desfășura foarte puțin în jurul mizeriilor cotidiene din acei ani, aceasta, de regulă, în funcție de prejudiciile aduse unei activități și exprimări pe măsura convingerilor și capacității intelectuale ale celor doi. Se întâlneau și își exprimau convingerile două spirite formate în epoca de ascensiune și afirmare puternică a geografiei românești. Simțeam în vorbele lui Nicolae Orghidan admirația pentru profunzimea operei lui Simion Mehedinți și a lui George Vâlsan, aproape o nuanță de venerare a celor două personalități. Deși nu a aparținut învățământului superior, Nicolae Orghidan s-a integrat întru totul cercului, nu deosebit de larg, al celor animați de dorința de a se dăruia, până la identificare, procesului de dezvoltare a geografiei și afirmării ei la toate nivelurile, începând de la cel al asimilării primelor cunoștințe despre ceea ce ne înconjoară, adică al afirmării geografiei ca disciplină de cultură generală deschizătoare de orizont larg și de formare a unui anumit comportament, până la acela al echilibrului în relațiile sociale și mai ales cu realitatea înconjurătoare, cu mediul natural, spre a se diminua tendința din epoca modernă de desprindere a individului de natură și de acționare concertată, agresivă, împotriva acesteia.

Era în perioada bine cunoscută a industrializării forțate și a începutului desfigurării materiale și morale a satului românesc și, nu mai puțin, a desfășurării ample a acțiunii de distrugere a unor ecosisteme, cu deosebire a ecosistemului Bălții Dunării în ansamblul lui, pentru a transforma această regiune unicat într-o anostă suprafață agricolă (arabilă), pretinsă ca foarte productivă. De geografii cu experiență, un astfel de subiect era judecat prin efectele cu certitudine negative și ireversibile pentru mediul natural specific, contrar sloganurilor oficiale preluat cu mare aplomb și în cursurile universitare menite să modeleze concepția despre lume și viață a viitorilor profesori, în speță a geografilor. În niciun caz Nicolae Orghidan nu se arăta prea entuziast în fața noilor (zise mărețe) realizări și prefera să asculte opiniile profesorului Conea. Dar nu acesta, repet, era fondul discuțiilor.

În acei ani, mai mult ca sigur că era preocupat de ideea văilor transversale carpatice, pe care avea s-o materializeze în anii următori. Nu știam că avea o astfel de intenție, dar de câteva ori am schimbat câteva păreri în privința defileelor Oltului și Jiului, cu deosebire asupra văii Oltului, pe care începusem s-o înțeleg mai bine în urma cercetării Loviștei, a Subcarpaților Vâlcei și întrucâtva a piemontului, cu o atenție aparte asupra teraselor. Îmi formasem convingerea pentru antecedența cuaternară a văii transversale a Oltului, contrar celor exprimate anterior de mari personalități ale științei geografice ca Emmanuel de Martonne, I. Popescu-Voitești, H. Wachner. Logica lui Orghidan – sprijinită pe observații repetate, pe amploarea aproape exhaustivă a consemnărilor anterioare și pe o analiză geomorfologică fără cusur – și concluziile precise au venit să-mi confirme primele rezultate și convingeri.

Mi-am format părerea că valea Oltului, cu succesiunea alternativă de defilee și arii depresionare (cu diferite origini), a fost cea care i-a stimulat cel mai mult interesul și l-a determinat să-și facă o preocupare de o viață pentru investigarea văilor carpatice, spre a ajunge la sinteza asupra văilor transversale pe care nu a avut bucuria s-o vadă ieșită de sub tipar și de care avea să se ocupe, cu dăruire, pentru tipărire colegul nostru Eugen Nedelcu. Este o sinteză reprezentativă pentru școala geomorfologică românească, asupra căreia a stăruit cu atenție câteva decenii, ca răspuns la îndemnul lui Simion Mehedinți către profesorii de geografie de a explora orizontul geografic din jurul orașelor în care își desfășurau activitatea. În acest fel a început cu valea Oltului din Depresiunea Brașovului (pe care a urmărit-o mai departe, până la Călimănești) și a continuat cu investigarea perseverentă a celorlalte văi transversale, până a ajuns la bine cunoscuta sinteză amplu documentată, despre care V. Mihăilescu (în prefață) afirma că este studiul „cel mai adâncit și mai încheșat din cele publicate până acum și nu punem la îndoială că ne va folosi ca punct de plecare în cercetările viitoare, înlesnite, după speranțele autorului, de avântul tinerei generații de geografi, creșcuți pe linia unei sănătoase tradiții de cercetare științifică”.

Era în anii când optimismul lui N. Orghidan era pe deplin confirmat de rezultatele cercetărilor de după 1958.

Felul de a fi și atitudinea profesorului Orghidan au fost foarte siguri și plastice relevate de profesorul V. Mihăilescu în aceeași prefață la *Văile transversale din România*: „Anii îndelungați de analiză, grijă cu care sunt redactate rezultatele ni-l arată pe N. Orghidan așa cum puțini l-au cunoscut în viața lui retrasă: senin și echilibrat, simplu în exprimare, meticulos și critic în analiza de teren și în folosirea bibliografiei, dar păstrând esențialul necesar argumentării tezei urmărite, fără coborâre în detalii erudite și fără pretenția de a rezolva totul. Nu a confundat amănuntul cu exactitatea și nici nu l-a considerat un scop în sine, ci un mijloc”.

Într-adevăr și ceea ce a scris reflectă întru totul firea sa, modul său de a fi: calm, liniștit, onest și cu echilibru desăvârșit. Și a închis ochii pentru totdeauna.

Așa a fost în viață și tot așa s-a despărțit de cele pământești. Simțind că îl părăsesc puterile, liniștit, cu vocea stinsă i-a șoptit soției: „Eu mă duc, la revedere, la revedere”.

A trecut în veșnicie un om a cărui experiență nu numai că nu poate fi uitată, dar trebuie să rămână un model de atitudine profesională și comportament exemplare.

Abstract

A sincere and lasting friendship linked Ion Conea to Nicolae Orghidan. They used to visit each other and discuss matters of post-war geography, especially its condition after 1950. The author had the chance to join them in those very interesting discussions. At that time, Nicolae Orghidan worked on the problems of transversal Carpathian valleys, a volume issued by the Romanian Academy Publishing House in 1969. A recurrent topic of those meetings was that of *valley antecedence*, with focus on the valleys of the Olt, the Jiu and the Danube rivers, a subject of interest for many researchers. Both in speech and writing, N. Orghidan provided to be a meticulous critical spirit, balanced and clear in expression, all those attributes defining a true intellectual, body-and-soul devoted to his profession.